

Státní technická knihovna
110 01 Praha 1, Mariánské nám. 5, pošt.schr. 206

**ZPRÁVA O ČINNOSTI
STÁTNÍ TECHNICKÉ KNIHOVNY
V ROCE 1996**

Praha
1997

1. Úvod

Státní technická knihovna pokračovala v roce 1996 ve svém úsilí o modernizaci služeb uživatelům na základě důsledného a systematického využívání vyspělých informačních technologií. Tento trend započatý v předchozích letech si vyžádal nejen technologické, ale i organizační resp. strukturální změny. Online katalog (OPAC) knih, zpřístupněný v r. 1995 prostřednictvím Internetu vzdáleným uživatelům STK, byl v únoru 1996 dán k dispozici i lokálním uživatelům instalací 8 terminálů v hale služeb. V průběhu roku byl přístup k OPAC rozšířen o verzi WWW a v závěru roku byl čtenářům nabídnut i katalog vázaných časopisů, zatím obsahující data od r. 1991. Nabídka elektronických služeb knihovny dostala pevnější rámec v podobě projektu INVIK (Integrovaná virtuální knihovna) představujícího v tuzemských podmínkách zatím ojedinělou koncepci prezentace, zpřístupňování a poskytování zdrojů a služeb STK prostřednictvím WWW. Byl dokončen projekt počítačové studovny jako technologického a organizačního zázemí pro zpřístupňování informačních zdrojů a služeb v LAN STK i prostřednictvím Internetu. V souvislosti s technickým a morálním zastaráním dosud používané mikrofišové technologie byla vypracována nová koncepce reprografické laboratoře STK včetně implementace nových digitálních technologií. Do závěrečného stádia dospěly práce na zprovoznění automatizovaného výpůjčního systému STK. To vše si vynutilo na konci roku zásadní rekonstrukci LAN STK.

Tyto změny jsou vyvolávány především nutností vyrovnat se jak s novými potřebami uživatelské veřejnosti, tak s objektivně existujícími tendencemi v knihovnictví, veřejných informačních službách i v tzv. systémovém okolí knihoven. Publikační exploze doprovázená soustavným růstem cen zahraničních i tuzemských publikací, prudký rozvoj elektronických služeb, neustále se rozšiřující nabídka komerčních informačních služeb aj. představují rámec, ve kterém se snaží STK dostát svému poslání knihovny začleněné sice do resortu školství, zároveň však knihovny veřejně přístupné s nadresortními funkcemi a mimoresortními přesahy. Nemalé potíže působí trvale nevyhovující umístění knihovny v prostorách pronajatých Národní knihovnou ČR.

Pracovní skupina pro výstavbu Národní technické knihovny (NTK), ustavená náměstkem MŠMT v r. 1995 nedospěla dosud k definitivnímu závěru o transformaci STK, čímž bylo posunuto i zásadní rozhodnutí o výstavbě nové budovy pro knihovnu v areálu vysokých škol technických v Praze 6 - Dejvicích.

STK se v průběhu roku 1996 řídila Plánem hlavních úkolů, který byl členěn na úkoly zásadního významu resp. úkoly se závěrečným výstupem v r. 1996 a na úkoly průběžné, sledované interně a většinou i kvantitativně.

Předkládaná zpráva o činnosti STK v r. 1996 je členěna v dalších kapitolách podle hlavních typů činností knihovny a je doplněna souborem tabulek, které umožňují dokumentovat některé vývojové tendence. Tabulky jsou rozděleny do dvou částí:

- část A tvoří statistické tabulky charakterizující stav a vývoj primárních a sekundárních fondů vč. katalogů a bází dat,
- část B sumarizuje kvantifikovatelné služby a základní data o uživateli.

Nejdůležitější statistické ukazatele jsou shrnuty do přehledu **Hlavní statistické ukazatele činnosti knihovny v r. 1996.**

Základní charakteristiky činnosti a výsledků STK vedou k následujícím **závěrům**:

a. Oproti r. 1995, ve kterém poklesl celkový přírůstek nové literatury o 15,9 %, avšak u základního fondu knih a časopisů představoval pokles až o 21 %, a kdy celkové náklady na pořízení tohoto přírůstku vzrostly oproti předchozímu roku o 5,5 %, se podařilo snížit pokles přírůstku u základního fondu knih a časopisů na 7%, celkový přírůstek nové literatury poklesl pouze o 3,9 %. Dramatický pokles roku 1995 se tedy podařilo částečně snížit. Tohoto výsledku ovšem bylo dosaženo za cenu zvýšení celkových nákladů na pořízení přírůstku o 4,1%.

Akvizice knižního a časopiseckého fondu se řídí aktualizovaným tematickým profilem knihovny a je zaměřena zejména na zahraniční stěžejní díla, v domácí produkci přetrvává nedostatek literatury z klasických technických oborů. Odběr periodik pokrývá sledované obory uspokojivě a zahrnuje stěžejní světové tituly.

Pokles přírůstku se projevil mírným poklesem výpůjček, především ze základního fondu. Dosud neřešeným

nedostatkem je, že z prostorových důvodů nelze tímto způsobem zpřístupňovat téměř třetinu titulů periodik, přičemž volný přístup ke knižnímu fondu je omezen na příručku ve studovně. Vyjíměčně úspěšná je STK v meziknihovních výpůjčních službách, o které roste zájem uživatelů díky tomu, že STK systematicky využívá možností služeb Internetu.

b. Realizace programu automatizace linky zpracování základního fondu pokročila do etapy rutinního provozu. Katalogizační praxe STK plně zohledňuje standardy UNIMARC. Do věcného popisu nových přírůstků byl zařazen polytematicky strukturovaný heslář (PSH) řešený s podporou grantu INFRA, čímž se dále zjemnilo prohledávání OPAC podle tematiky. To vše znamenalo zásadní posun v sortimentu služeb uživatelům STK. Na sklonku roku postoupily do závěrečné fáze práce na zprovoznění automatizovaného výpůjčního systému STK, který ve vazbě na OPAC umožní uživateli objednávku výpůjček prostřednictvím on-line přístupu

c. S pomocí grantu z programu INFRA pokračovala v roce 1996 vysoce náročná retrokonverze generálního katalogu periodik, konkrétně její 3. etapa, tj. restrukturalizace záznamů do formátu UNIMARC technologií vyvinutou v programu RETROCON. V roce 1997 bude kompletní OPAC periodik zpřístupněn uživatelům.

d. Relativně vyspělá automatizace vedla v r. 1996 ke zpracování a částečně i k realizaci řady koncepcí a projektů, jejichž účelem je jednak zracionalizovat dále provoz knihovny, ale zejména rozšířit a zkvalitnit sortiment služeb uživatelům. Jedná se především o novou verzi Profilu základního knihovního fondu STK, Koncepci získávání, využití a zpřístupňování elektronických informačních zdrojů, koncepci Ochrany knihovního fondu, Projekt počítačové studovny, Koncepci přestavby reprografické laboratoře, Koncepci oddělení provozu a správy sítě STK a zejména o projekt INtegrované Virtuální Knihovny (INVIK), zmíněný výše.

e. Jako velmi zdařilý a užitečný je veřejností hodnocen WWW server STK, umožňující využívat nejen služby, STK, ale nabízející vstup a cesty k dalším zdrojům Internetu. Úspěch WWW STK byl jedním z motivů projektu INVIK.

f. STK plní spolehlivě funkci Národního střediska ISSN, naopak výstavba Kooperačního systému šedé literatury jako jeden z předpokladů plnohodnotné účasti v mezinárodním systému SIGLE poněkud vážne. Příčinou jsou přetrvávající nejasnosti ve smluvním zajištění u několika spolupracujících vysokých škol a dále zpoždění vydání nové verze katalogizačních pravidel organizací EAGLE.

g. Velmi úspěšně si počíná STK při řešení výzkumných projektů. Oba úkoly řešené v rámci programu Budování infrastruktury pro výzkum a vývoj na vysokých školách (INFRA) byly v oponentním řízení hodnoceny jako vynikající, s výsledky přesahujícími národní rámec.

h. Bohužel pokračuje zhoršování personální situace. Možnosti dostatečného platového ohodnocení jsou velmi omezené, klíčové pracovníky lze velice těžko udržet zejména v profesích souvisejících s výpočetní technikou. Kvalifikovaní knihovníci, zejména mladí, se v současnosti na trhu práce téměř nenabízejí.

2. Hlavní statistické údaje o činnosti STK v roce 1996

FONDY		1995	1996
Stav primárních fondů k 31.12.	celkem	1 571 220	1 589 614
z toho: základní fond		1 086 038	1 094 250
z toho: knih a seriálů		732 816	734 556
vázaných časopisů		353 222	359 694
fond firemní literatury		198 170	193 361
fond mikrografických médií		258 834	272 027
fond norem		28 178	29 976
z toho volně přístupno	celkem	133 620	134 563
Přírůstek primárních fondů	celkem	36 650	38 070
z toho: základní fond		12 437	11 970
z toho: knih a seriálů		6 119	5 498
vázaných časopisů		6 318	6 472
jednotek firemní literatury		10 013	11 109
fond mikrografických médií		12 362	13 193
norem		1 838	1 798
Počet odebíraných titulů časopisů		2 449	2 267
Úbytek primárních fondů	celkem	13 571	19 676
Počet záznamů v listkových katalozích		4 113 736	4 173 176
Počet využívanýchází dat (včetně CD ROM)		49	53
Počet záznamů uživatelskýchází dat včetně OPAC (kromě CD ROM)		188 522	318 439
SLUŽBY			
Výpůjčky z fondů knihovny	celkem	709 116	676 448
z toho: ze základního fondu včetně prodloužení		293 406	262 002
z toho: absenční osobní		80 317	75 744
MVS		1 293	1 059
MMVS		21	674
prezenční		200 905	148 278
z fondu firemní literatury		401 289	400 194
z toho: absenční osobní		1 956	1 439
formou tematických řad		21 676	17 449
MMVS		385	369
prezenční		377 657	380 937
z fondu mikrografických médií		6 037	5 943
z toho: absenční osobní		336	562
MVS		23	22
prezenční		5 678	5 012
z fondu norem		8 384	8 309
Výpůjčky z fondů zahraničních knihoven		1 404	1 667
Reprografické služby			
Vyřízeno externích požadavků	celkem	33 703	30 726
Zhotoveno jednotek (včetně interních)	celkem	313 103	298 072
z toho: stran xerokopií		278 760	270 193
kusů mikrofiší		22 190	20 248
zvětšenin		12 153	7 631
UŽIVATELÉ			
Počet uživatelů s platným čtenářským průkazem		7 439	8 046
Počet návštěvníků knihovny za rok		105 250	101 391
ÚDAJE PRO STÁTNÍ STATISTIKU			
Na nákup literatury vynaloženo (v tis. Kč)		22 710	23 651
Počet míst ve studovnách		111	111
Počet zpracovaných rešerší a bibliografií		216	225
Počet vydaných publikací		4	2
Přepočtený stav pracovníků knihovny		152,4	153,5

3. Tvorba a využívání fondů Státní technické knihovny

Fondy STK představují organizovanou sbírku primárních a sekundárních informačních zdrojů z oblasti techniky a s technikou souvisejících přírodních věd. Vytváření, zpracování, ochrana těchto fondů a následující služby představují komplex procesů, jejichž charakter a metody doznávají rychlých změn v souvislosti s prudkým rozvojem informačních technologií, zejména pak pod vlivem rozšiřování Internetu jako globální počítačové sítě. STK, ve snaze vyjít co možná nejvíce vstříc nárokům své uživatelské obce, postupuje od r.1995 velmi cílevědomě a soustavně směrem elektronizace nejen v oblasti fondů, ale - jako jedna z prvních knihoven v ČR - snaží se o elektronizaci služeb a přiblížení knihovny "na stůl" uživatele.

Tyto změny se projeví i v několika organizačních opatřeních. V odboru tvorby a revize základního fondu bylo zrušeno oddělení zpracování informačních pramenů a katalogů s referátem jmenného popisu, naopak vzniklo oddělení zpracování a katalogů časopisů a oddělení zpracování a katalogů knih. Současně došlo k dislokaci uvedených pracovišť v zájmu zajištění plynulého toku dokumentů a návaznosti pracovních procesů. Dále byla zpřesněna náplň činnosti oddělení revize a obsahové проверки základního fondu.

K zásadní reorganizaci v odboru využívání primárních fondů došlo v závislosti na Koncepti přestavby reprografické laboratoře STK, která vyplynula z potřeby utlumit poskytování mikrografických služeb uživatelům STK a přejít na poskytování služeb elektronických. Bylo zrušeno oddělení reprografie a oddělení meziknihovnických služeb bylo reorganizováno do dvou referátů - referátu meziknihovnických služeb (MVS,MMVS,IS) a referátu reprografických služeb (FOTO, current contents, reprografická laboratoř). Referát reprografických služeb prošel několika personálními a organizačními změnami (odchod 4 pracovníků reprografické laboratoře, změny popisů práce, zavedení dvousměnného provozu reprografické laboratoře, přestěhování pracoviště referátu do prostoru reprografické laboratoře). Práce na přestavbě pracoviště budou pokračovat v r.1997.

3.1. Tvorba primárních fondů

Primární fondy STK zahrnují kromě odborné knižní a časopisecké literatury i speciální sbírku literatury firemní. Co do nosičů dokumentů, převažuje dosud tradiční forma, nicméně nárůst elektronických forem je pozoruhodný a vede knihovnu k nutnosti vyjasnit koncepci získávání a využívání elektronických informačních zdrojů v návaznosti na tematický profil základního knihovního fondu.

Z tohoto důvodu byl v průběhu roku 1996 **profil základního knihovního fondu STK** aktualizován a po vyhodnocení připomínek spolupracujících knihoven byla vypracována nová verze. Od roku 1997 se bude akvizice tímto profilem při doplňování knihovního fondu řídit v dalším dvou až čtyřletém období do doby další aktualizace. Současně byl zadán úkol zpracovat **koncepci získávání, využití a zpřístupňování elektronických informačních zdrojů, zejm. CD-ROM a zdrojů přístupných v Internetu**. První verze této koncepce, předložená k interní diskusi v závěru roku 1996, nepostihla všechny aspekty problematiky a úkol bude tedy pokračovat v r. 1997, již jako součást programu INVIK (viz kap. 5).

3.1.1 Akvizice knih a časopisů

Do základního knihovního fondu bylo získáno celkem 5498 přírůstků knih a průběžně docházelo 2154 titulů časopisů. Přírůstek knih se oproti r.1995 snížil zhruba o 10 %, což je způsobeno zejména poklesem počtu darů, které byly v předchozích letech získávány od spolupracujících knihoven majících právo povinného výtisku, které předávaly STK povinné výtisky nespádající do jejich profilu. Nákup knih se naopak zvýšil, a to zejména u domácí literatury, ačkoliv domácí technické literatury vychází stále velmi málo. Získávány byly zejména publikace o výpočetní technice, skripta a příručková literatura. Zahraniční literatury bylo sice zakoupeno méně, avšak tematicky i druhově je rozmanitější.

Počet titulů odebíraných časopisů oproti roku 1995 poklesl zhruba o 12%, a to u nákupu, výměny i darů. Nákup byl snížen na základě rozboru cen a využitelnosti časopisů čtenáři. Časopisecká literatura pokrývá v úplnosti sledované obory a zahrnuje stěžejní světové tituly.

Mezinárodní výměna publikací se nyní zaměřuje více na získávání netržní zahraniční literatury a

časopisů. Počet partnerů i vyměňované literatury však stále klesá, což je ovšem v souladu s praxí hospodářsky vyspělých zemí. V roce 1996 získala mezinárodní výměna od 181 partnera celkem 505 knih a 266 titulů časopisů. Za to odeslala 346 titulů časopisů a seriálů v 1014 exemplářích a 562 knih a seriálů mimo kontinuaci.

Kvantitativní charakteristiky obsahují tabulky 1 - 4 v části A.

3.1.2 Akvizice firemní literatury

Akvizice firemní literatury pokračovala osvědčenými metodami, poněkud odlišnými od akviziční praxe standardních druhů dokumentů. Bylo rozesláno celkem 1298 akvizičních dopisů (639 do zahraničí, 659 ČR), 548 odpovědních lístků (521 zahraničí, 27 ČR), 368 děkovacích dopisů a 652 výročních poděkování. Kromě tuzemských výstav a veletrhů (Praha, Brno) byla akvizice FL prováděna i na akcích v SRN: Lipsko - AutoMobil International a Verkehr + Logistik, Mnichov - ELTEC, Electronica. Bylo získáno (přímou akvizicí i formou darů) 12273 jednotek zahraniční firemní literatury (z toho 2430 duplikátů). Od českých firem bylo získáno 4741 jednotek firemní literatury (433 duplikátů). Navíc bylo získáno dalších 1423 jednotek firemní literatury, které byly použity na výměnu s vědeckými knihovnami ČR (SVK Ostrava, Brno) nebo rozdány zájemcům ve studovně referátové a firemní literatury.

Do fondu adresářů a veletržních katalogů bylo získáno celkem 206 nových přírůstků. V převážné míře byly získány zdarma - domácí tituly darem od českých vydavatelů (setrvačnost po povinném výtisku, která již končí - pro tituly na rok 1997 zasílají nabídky k zakoupení nových vydání), zahraniční tituly darem od zahraničních vydavatelů, z obchodních oddělení velvyslanectví v ČR, ze smíšených obchodních komor a dalších institucí na podporu mezinárodního obchodu. Souhrnných zahraničních katalogů z oborů elektroniky a výpočetní techniky bylo získáno celkem 101 (zdarma). 3 tuzemské katalogy (TESLA) bylo nutno zakoupit. Nejžádanější tituly (54 ks) byly zařazeny do příručního fondu ve studovně referátové a firemní literatury.

Stav a přírůstek fondu FL charakterizují příslušné položky tabulek 1 - 4 v části A.

3.2 Zpracování fondů

3.2.1 Zpracování základního fondu knih a časopisů

Proces automatizace linky zpracování knih a časopisů byl podpořen organizačním opatřením k 1. květnu 1996. Velká pozornost je věnována problematice standardizace a péči o konzistenci databází budovaných v rámci automatizované linky.

V souladu s plánem hlavních úkolů STK na r. 1996 byla dokončena restrukturalizace báze dat časopisů. Byly stanoveny základní zásady popisu podle mezinárodního bibliografického formátu UNIMARC a především byla zajištěna jednotná úprava dat s ohledem na probíhající retrokonverzi generálního katalogu časopisů. Manuál vybraných činností byl aktualizován zejména v částech potřebných pro zpracování časopisů v rámci programu ProTag (srv. Retrokonverze).

V 2. pol. roku se řešily především koncepční otázky spojené s automatizovanou evidencí docházejících čísel časopisů a úpravy činností spojených s vazbou časopisů. Na základě těchto činností postupně vzniká pracovní materiál popisující cestu časopisu od první evidence v knihovně až po vazbu. Materiál bude do Manuálu vybraných činností doplněn ihned po zapojení zbývajících složek do této linky.

V 1. pol. 1996 bylo ukončeno dodatečné heslování vázaných časopisů, při kterém byla přidělena hesla celkem 2 273 titulům, z toho v r. 1996 bylo zpracováno 438 titulů. Kromě klasického věcného zpracování pomocí třídníků MDT a předmětových hesel byla experimentálně přidělována hesla podle Polytematického strukturovaného hesláře. Řešitelskému pracovišti bylo navrženo několik set nových hesel k doplnění stávajícího PSH a byla pro něj vypracována v pořadí druhá zpráva o testování PSH v podmínkách STK.

Kvantitativní charakteristiky obsahují tabulky A 5 resp. A 7.1.1.1.

3.2.2 Retrokonverze katalogů základního fondu

Retrokonverze katalogu knih získaných do fondu knihovny počínaje rokem 1978, tj. v rozsahu nové

signatury, a to fáze převodu dat do strojem čitelné formy ve struktuře BD KATALOG, byla prakticky dokončena. Do záznamů byly dopisovány údaje přírůstkového seznamu, byly kompletovány jednotlivé signatury a přírůstky dle jednotlivých roků. Byla navržena linka provádění oprav retrokonvertovaných záznamů a po jejím otestování byl zpracován popis průběhu oprav, který byl zařazen do průběžně zpracovávaného manuálu vybraných činností. Zbývá provést opravy retrokonvertovaných záznamů a kontrolu všech záznamů uložených v průběhu retrokonverze. Předpokládá se, že tato činnost potrvá, vzhledem k rozsahu a odborné náročnosti, ještě několik let.

Retrokonverze generálního katalogu, započatá v r. 1995 s podporou programu INFRA, probíhá velmi úspěšně v souladu s projektem. Technicky a personálně byla zajištěna jeho 3. etapa. V průběhu testovací etapy v období leden - únor, bylo otestováno programové zabezpečení ProTag firmy Comdat a navržena struktura formátu UNIMARC. 15. února byla zahájena provozní etapa, v jejímž rámci probíhá strukturování záznamů. Ke konci r. 1996 bylo zpracováno celkem 37 308 záznamů z celkových 56 504, tj. cca 65% celkového počtu.

Současně s tím probíhaly i některé činnosti 4. etapy, tj. načtení a úpravy strukturovaných dat. Tato etapa by měla být dokončena v průběhu roku 1997.

3.2.3 Zpracování historických fondů

Databáze historického fondu knih STK, která obsahuje záznamy 10 000 popisných jednotek charakteru inventárního seznamu a úplné katalogizační záznamy zpracované podle originálů dokumentů v rozsahu 6 000 záznamů, byla v roce 1996 konvertována z programového systému DASAT do programového systému ALEPH. Části databáze, které obsahují úplné záznamy, byly vypsány na tiskárnu a provedena jejich korektura, nutná pro přesné určení tagů formátu UNIMARC, zejména v údajích o odpovědnosti a v oblasti v poznámek. Byly vypsány a zkorigovány signatura A, celkem 12 945 záznamů, signatura T, celkem 1 063 záznamy a signatura B, celkem 2 243 záznamy.

V roce 1996 probíhalo zpracování nových záznamů signatury B (cca 400 záznamů). V závěru roku byly do počítače uloženy korektury konverze a nové úplné záznamy v rozsahu 2 700 záznamů.

3.2.4 Zpracování firemní literatury

Zpracování přírůstků firemní literatury probíhá v rutinním režimu a je statisticky vyhodnoceno v tabulkách A.5 a A.7.1. V zájmu komplexního informování uživatelů o časopiseckém fondu knihovny, byly firemní časopisy zpracovány dle pravidel pro tvorbu záznamů periodik a záznamy uloženy do databáze KATCAS.

V r. 1996 byla provedena aktualizace jmenného lístkového katalogu firem podle skutečného stavu primárního fondu firemní literatury. Celkem bylo zkontrolováno 70.253 lístků a vyřazeno bylo 12.820 lístků z r. 1986. Katalog nyní obsahuje záznamy od r. 1987 do poloviny r. 1991, kdy bylo doplňování jmenného lístkového katalogu firemní literatury ukončeno. Veškeré katalogizační záznamy přírůstků jsou od té doby ukládány do báze LAN STK.

3.3 Organizace a ochrana fondů

3.3.1 Základní fond

Po dočasném přerušení v r. 1995 byly opět zahájena práce na **revizi základního fondu**, a to v rozsahu retrokonvertovaného katalogu knih. Byly provedeny přípravné práce a provedena faktická revize omezeného počtu exemplářů sg.A, včetně vytipování a statistického podchycení chyb za účelem navržení linky průběžného provádění oprav v databázi, informačním aparátu a publikacích. Celkem bylo v roce 1996 takto ověřeno 1588 knihovních jednotek.

Ve studovně referátové a firemní literatury byla provedena revize fondu ČSN (ISO, IEC, EN, ETC) s mezinárodní platností. Kontrola byla provedena podle Seznamu platných norem k 1.1.1995. Tento seznam byl aktuálně doplněn novými přírůstky tak, aby obsahoval i rok 1996.

V roce 1996 byla dokončena **obsahová prověrka** knih signatury D - dokumenty s časově omezenou informační hodnotou. Prověřeno bylo celkem 2 852 knihovních jednotek, z nichž 2 572 bylo vyřazeno. V

návaznosti na tuto činnost bylo ověřeno 7 615 záznamů v informačním aparátu. Rovněž byla vyřazována duplicitní nevázaná periodika a provedeno nabídkové řízení vybraným knihovnám. Celkem bylo vyřazeno 972 titulů, tj. 11 586 sešitů. V 2. pololetí probíhala obsahová prověrka fondu v časovém intervalu 1950-1989 s následným vyřazením literatury neprofilové a zastaralé literatury společensko-politického charakteru. Celkem bylo prověřeno 996 knihovních jednotek, z nichž bylo 943 vyřazeno.

V roce 1996 byl ukončen **přesun staršího méně využívaného fondu knih** do roku 1977 do depozitního skladu Lhota hala III. Bylo přestěhováno 1 524 bm fondu, tj. 54 tis. knihovních jednotek. Ke konci roku 1996 je uloženo v depozitních skladech cca 505 400 knihovních jednotek.

3.3.2 Historický fond

Jádro historického fondu je chráněno v trezorech umístěných v místnosti, ve které jsou sledovány a regulovány klimatické podmínky. U ostatního historického fondu byla dokončena převazba, prováděná podle pokynů externího odborníka od r. 1993, a provedeno ošetření 466 svazků, jejichž kožená vazba byla přesušena, ale jinak nepoškozena, tukovací směsí.

Ostatní historický fond bude v souladu s materiálem "Ochrana historického fondu STK", přijatého poradou vedení knihovny v dubnu 1996, přesunut do depozitního skladu ve Lhotě u Dolních Břežan, kde najde vyhovující umístění a v STK budou uvolněny prostory pro nový (cca desetiletý) přírůstek.

3.3.3 Firemní literatura

Primární fond firemní literatury se ve studovně referátové a firemní literatury udržuje na stále stejné výši, t.j. cca 60.000 knihovních jednotek, z důvodu omezeného prostoru. Vyříděné starší publikace (cca 4 roky) se přemísťují do archivu, kde jsou rovněž k dispozici čtenářům. Z archivu jsou vyřazovány publikace starší 10 let, které již nejsou čtenáři využívány.

Celkový stav primárního fondu FL charakterizují tabulky A1, A2 a A.3.2.

3.3.4 Vazba

Průběžně byla zajišťována vazba nevázaných dokumentů u dodavatelů vybraných v souladu se zákonem č. 199/1994 v platném znění, o zadávání veřejných zakázek. Celkem bylo svázáno 2061 titulů časopisů do 6007 svazků, 318 dokumentů s poškozenou vazbou bylo převázáno, z toho 109 svazků historického fondu.

3.3.5 Mikrofišování časopisů

Vybrané tituly časopisů docházejících do fondu STK, jsou za účelem ochrany před ztrátou nebo poškozením mikrofišovány v reprografické laboratoři STK. V r. 1966 bylo takto mikrofišováno celkem 255 titulů na 9 266 originálních mikrofiších. Technologie mikrofišování jako způsob zpřístupnění a ochrany dokumentů je v době elektronických metod přenosů dokumentů zastaralá, těžkopádná a uživateli hůře dostupná (ke čtení je zapotřebí čtecí přístroj nebo zhotovení zpětné zvětšeniny). Kromě toho je životnost mikrofišové linky STK mnohonásobně překročena.

STK proto přistoupila ke zpracování koncepce využití elektronických metod v reprografické laboratoři s orientací na skenování a digitalizaci dokumentů a jejich zpřístupňování (přenos) v prostředí sítí LAN a WAN. Současně učinila první kroky k realizaci této koncepce v podobě nákupu potřebných technických zařízení (digitálních kopírek, scannerů a potřebného interface). Nové technologické možnosti byly promítnuty do projektu INVIK STK.

3.4 Služby

3.4.1 Výpůjční služby z knižních a časopiseckých fondů

V závislosti na požadavcích uživatelů knihovny a možnostech jejich uspokojení byly poskytovány **prezenční, absenční, meziknihovní a mezinárodní meziknihovní výpůjčky a reprografické služby** nahrazující výpůjčku. Podrobné statistické vyhodnocení obsahují tabulky 1 až 4 v části B. Ve srovnání s

minulými roky pokračuje mírný pokles výpůjček, který je v souladu nejen s trvalým poklesem přírůstků nových dokumentů z důvodu nárůstu jejich cen, ale zejména se vzrůstající dostupností dokumentů jinými, především elektronickými cestami. V této souvislosti je naopak pozoruhodný dvaadvacetiprocentní nárůst požadavků na mezinárodní meziknihovní výpůjční služby STK, která od r. 1995 využívá pro agendu MMVS důsledně služeb Internetu a dosahuje rychlejších, kvalitnějších a finančně výhodnějších výsledků. STK má v nevyužívanějších zahraničních knihovnách otevřena finanční a uživatelská konta a požadavky na výpůjčky zasílá elektronickou cestou (např. TZ Delft, BLL Boston Spa, ETH Zurich). Elektronické adresy vybraných a otestovaných zahraničních knihoven jsou uživatelům nabízeny na home page WWW STK. Pracovníci referátu mezinárodních služeb průběžně zpracovávají pracovní listy, mapující dostupnost informačních zdrojů a postup při jejich získávání.

Dvacetipětiprocentní pokles požadavků na služby "current contents", tj. kopírování obsahů jednotlivých časopisů dle objednávky uživatelů, byl způsoben odřeknutím této služby slovenskými uživateli, pro které se stala finančně i administrativně nedostupnou (uživatelé ze SR byli v r. 1996 zařazeni mezi zahraniční zákazníky a platby podléhají příslušným mezinárodním dohodám).

Kvalita výpůjčních služeb byla velmi příznivě ovlivněna úspěšně pokračující retrokonverzí katalogů a jejich 24hodinovou přístupností i vzdáleným uživatelům prostřednictvím služeb telnet a www Internetu. V hale služeb bylo zavedeno pracoviště konzultanta elektronických a listkových katalogů. V listopadu 1996 byl zahájen experimentální provoz automatizovaného výpůjčního systému. Uživatel může požadovat služby nejen osobně, telefonicky či tradiční poštou, ale i faxem a elektronickou poštou.

V rámci výpůjčních služeb bylo uspořádání 11 výstavek vybraných publikací z nových přírůstků, při nichž bylo vystaveno 549 titulů. Na základě záznamu bylo realizováno 278 výpůjček.

Při upomínkovém řízení nevrácených publikací bylo vystaveno celkem 9594 upomínek, z toho 346 ředitelských a 198 advokátních.

Zajišťování služeb probíhalo za obtížných podmínek personálních (odchody pracovníků, vysoká nemocnost, dlouhodoběji neobsazená místa na pracovištích výpůjčních služeb, skladů i reprografie).

3.4.2 Využívání fondů firemní literatury

Primární fond firemní literatury byl zpřístupňován uživatelům zejména formou presenčních výpůjček ve studovně referátové a firemní literatury a absenčními výpůjčkami v tematických řadách i individuálními.

Statistický pohled na výpůjčky firemní literatury poskytuje tabulka 1.1 a 1.2 v části B. Převažují výpůjčky z oboru strojírenství (cca 21 %, následuje slaboproudá elektrotechnika a elektronika, výpočetní technika, textilní a oděvní průmysl, sklářský a keramický průmysl, energetika, chemická technologie Celkový počet výpůjček je na dlouholetém průměru. Služby firemní literatury byly negativně ovlivněny cca 2 měsíce trvající rekonstrukcí ústředního vytápění na pracovišti útvarů FL.

3.5 Tvorba a využívání sekundárních fondů

Sekundárními fondy se rozumí sbírky informačních pramenů, které poskytují informace o primárních fondech (knihách, časopisech, článcích a dalších druzích dokumentů). Tyto sekundární fondy STK buď sama vytváří, nebo je vyhledává, získává do svých fondů, či zajišťuje k nim přístup, a na jejich základě poskytuje uživatelům další služby. (Mezi sekundární prameny jsou počítány i katalogy knihovny, o nichž byla řeč v kap. 3.2.)

Ve snaze rozšířit spektrum služeb STK o využívání informačních zdrojů Internetu, byl zahájen systematický průzkum služeb nabízených prostřednictvím World Wide Web na základě klíčových slov v rámci vytípaných technických oborů. Nalezené zdroje (vybírány byly zdroje volně dostupné, tedy bezplatné) tematicky rozříděné zatím do 19 oblastí, se staly základem jedné ze stránek WWW STK. Zde jsou k dispozici uživatelům, kteří se tak mohou z domovské stránky STK pohodlně dostat do tematicky odpovídajícího prostoru Internetu a dále se již pohybovat podle pokynů, vyplývajících ze strukturního uspořádání příslušné databáze, a samozřejmě svých potřeb. Řada vytípaných databází umožňuje dosažení fulltextových dokumentů.

Následující tabulka uvádí přehled hlavních oborů, v jejichž rámci byl průzkum BD prováděn, spolu s číselným údajem, označujícím počet vybraných adres. Jsou to nejen adresy specializovaných institucí ale i

adresy, obsahující hypertextové odkazy na nejvýznamnější zdroje pro určitou zájmovou oblast.

Architektura	12
Astronomie	24
Biochemie a biologie	16
Biotechnologie	17
Doprava	17
Ekologie	12
Ekonomika	17
Elektronika a elektrotechnika	14
Energetika	17
Fyzika	13
Geologie	16
Hornictví	19
Hutnictví	15
Chemie	14
Matematika	14
Spoje	21
Stavebnictví	13
Strojírenství	15
Zdravotnictví	14

Potřeba vytvořit pro uživatele vyhovující prostředí pro práci s elektronickými zdroji STK vč. zpřístupnění zdrojů Internetu vedla k vypracování projektu na vybudování počítačové studovny, který byl schválen poradou vedení STK v pololetí r.1996. Následně bylo vypsáno výběrové řízení na vybavení interiéru počítačové studovny. Rozhodnutím ředitele však nebyl vybrán vítěz soutěže, neboť ani jeden uchazeč nespĺňoval podmínky zadání. Opakování výběrového řízení již nepřicházelo v úvahu, vzhledem k nemožnosti realizace zakázky do konce roku 1996. Úkol přešel do roku 1997.

3.5.1 Bibliografie a bibliografické báze dat

Bibliografické aktivity STK se soustředily na spolupráci s Národní knihovnou ČR na tvorbě databáze národní článkové bibliografie ANAL, pro niž STK zabezpečuje excerpci 24 odborných technických časopisů. V r. 1996 bylo tak zpracováno 2300 záznamů.

Ve 4. čtvrtletí byla aktualizována báze souborného katalogu zahraničních periodik, jejímž výstupem je "Seznam časopisů objednaných do STK a vybraných vysokoškolských knihoven technického zaměření v roce 1997", vydaný v prosinci 1996. Obsahuje 382 záznamů o českých časopisech objednaných do fondu STK a 2391 záznamů o zahraničních časopisech, které objednala STK a vybrané vysokoškolské knihovny na rok 1997. Údaje o svých objednávkách zaslalo 15 knihoven. Seznam byl vytištěn v nákladu 270 výtisků.

Pokračovala dlouhodobá náročná spolupráce na vytváření celosvětové bibliografie na téma únava materiálu, která je zpracovávána v Austrálii. Na vyžádání Kansaské státní univerzity byly pro uvažovanou Encyklopedii východní Evropy poskytnuty základní referenční údaje o českých vysokoškolských knihovnách, vypracována přehledová rešerše a dále byl ve spolupráci s NK ČR zpracován a zaslán přehled současných českých akademických periodik, který obsahoval 290 záznamů.

Báze dat rešerší a bibliografií byla rozšířena o 178 záznamů, do báze dat norem ve fondu STK bylo uloženo 1798 záznamů došlých norem.

Kvantitativní charakteristiky bibliografickýchází dat jsou uvedeny v tabulce 7.1 v oddíle A.

3.5.2 Rešeršní a referenční činnost

Rešeršní služby byly zajišťovány z klasických sekundárních fondů (tj. referátových časopisů a abstrakt),ází dat na CD-ROM, z fondů pražských informačních institucí a v případě potřeby zází dat dostupných prostřednictvím Internetu. Byly vypracovány 4 klasické a kombinované rešerše a 143 rešerší z BD na CD-ROM. Počet klasických rešerší nadále stagnuje a oproti roku 1995 se lehce snížil i počet rešerší z BD na CD-ROM (o 10,7%). Naproti tomu se více než zdvojnásobil počet bezplatných referenčních a bibliografických dotazů zází dat na CD-ROM (1719 dotazů).

Z bází dat na CD-ROM je nejvíce využíván Jurix a Firemní monitor, dále pak Science Citation Index, Inspec, Compendex a Sigle.

Na základě požadavků uživatelů bylo zpracováno celkem 25 retrospektivních rešerší z FL tradičním způsobem. Vyhledáno a zapůjčeno bylo takto celkem 168 publikací z primárního fondu FL. Kromě toho bylo zpracováno 28 strojních rešerší z CD-ROM Firemní monitor, při kterých bylo celkem vyhledáno 125 záznamů. Průběžných rešerší, t.zv. tematických řad, bylo nově zpracováno celkem 310 a vybráno do nich bylo celkem 4.824 nejnovějších publikací FL.

Na základě požadavků uživatelů bylo zpracováno celkem 10 adresních rešerší (tj. vyhledání kontaktních adres) pro uživatele z ČR, z toho 8 bylo vyřízeno kladně. Pro zájemce ze zahraničí byly kladně zpracovány 2 adresní rešerše. V 7 případech byla zájemcům individuálně objednána firemní literatura ze zahraničí, z toho 5 objednávek bylo vyřízeno kladně.

Kromě toho na všech pracovištích STK, zejména však na pracovištích zajišťujících služby uživatelům, byly poskytovány ústní i písemné informace o fondech a službách a zajišťovány služby poradenské a konzultační. Přehled podaných písemných informací podává tabulka 5.2 v části B. Ústní informace nejsou statisticky sledovány.

3.6 Publikační a propagační činnost

Největšího ohlasu jak ze strany odborné veřejnosti, tak uživatelů, dosáhla STK v síti Internetu svou WWW stránkou. Oceňován byl zejména organizovaný a pohodlný způsob přístupu k informačním pramenům STK i nabídka dalších služeb Internetu. Ohlasy na "webovský" katalog (OPAC) a na jeho vyhledávací nástroje, včetně v ČR ojedinělého tezauru (Polytematický strukturovaný heslář) se objevily v elektronické konferenci KNIHOVNA a na řadě odborných akcí. Stoupající zájem dokumentuje graf počtu přístupů v r. 1996.

Rovněž prezentace STK na mezinárodním veletrhu Svět knihy 96 byla úspěšná. Pro tento účel vydala knihovna propagační leták se dvěma samostatnými přílohami, ceníkem služeb a přehledem bází dat na CD-ROM.

Činnost a služby firemní literatury jsou systematicky propagovány v časopise Technický týdeník. Na celostátní konferenci Knihovny současnosti byl přednesen vyžádaný referát o bibliografické a rešeršní činnosti v STK. Odborné příspěvky pracovníků STK zazněly na seminářích pořádaných Sdružením knihoven ČR, Českou informační společností, SKIPem atd.

Knihovna dále publikovala Seznam časopisů objednaných do STK a vybraných vysokoškolských knihoven technického zaměření v r. 1997. Interní zpravodaj NOTES vyšel sedmkrát a je k dispozici včetně všech vydání z minulých let v lokální síti STK a v omezeném počtu výtisků.

4. Spolupráce s knihovnami a informačními systémy

Základní formou spolupráce v zájmu uživatelů a rozšíření přístupu k informačním zdrojům mimo vlastní fondy jsou různé meziknihovní služby, o nichž bylo psáno v kap. 3.4.1. Kromě této obvyklé a rutinní formy jsou však udržovány a rozvíjeny další formy spolupráce v zájmu koordinace činností, rozšíření kontaktů a zabezpečení možností rozvoje knihovnicko-informačních služeb.

4.1 Spolupráce s knihovnami

STK udržuje dlouhodobé kontakty se všemi velkými vědeckými knihovnami v regionech a ústředními knihovnami resortů, s nimiž má společné oborové zájmy. Spolupráce s knihovnami vysokých škol je orientována na výstavbu kooperačního systému šedé literatury (blíže viz 4.2).

V oblasti **bibliografické a rešeršní činnosti** organizuje STK řadu let koordináční porady zaměřené na technické a s technikou příbuzné přírodní vědy. Pravidelná porada zainteresovaných knihoven se konala v červnu v SVK Ostrava a v prosinci v STK Praha. Porady jsou pro všechny přítomné přínosem především pro neformální výměnu zkušeností a informace o činnostech jednotlivých knihoven. Těchto porad se i po rozpadu federace nadále aktivně zúčastňují i slovenské vědecké a specializované knihovny a i z důvodů této kontinuity jsou porady všemi zúčastněnými knihovnami vysoko ceněny. V poslední době je na poradách nejvíce diskutovaným tématem článková bibliografie, především správné zařazení zpracovávaných článků.

V oblasti **služeb** se STK rovněž tradičně účastní práce Komise pro služby při Národní knihovně ČR. Ve dnech 30. a 31. října 1996 se konalo v SVK Ostrava její 14. zasedání. Tato komise se trvale zabývá problematikou poskytování služeb uživatelům státních vědeckých a vybraných odborných knihoven v ČR za účasti hostů ze slovenských knihoven. Na letošním zasedání byl projednán a komisí doporučen návrh statutu a jednacího řádu komise pro služby jako poradního orgánu ředitele NK ČR.

Výrazným přínosem pro poskytování meziknihovní služby v rámci ČR a mezinárodní meziknihovní služby v současných podmínkách knihoven v ČR bylo zpracování a stanovení Zásad pro meziknihovní služby v ČR s ohledem na stále platnou vyhlášku 51/63 Sb. Zásady po dopracování připomínek budou předloženy ředitelům zainteresovaných knihoven jako obecné doporučení pro poskytování meziknihovních služeb.

Na úrovni konzultací a pracovních porad se rozvíjí spolupráce s **Národní knihovnou ČR** v oblasti zpracování fondů a souborných katalogů.

Spolupráce s **knihovnami vysokých škol** se soustřeďuje na budování a publikování souborného katalogu časopisů a budování databáze o vysokoškolských knihovnách.

Důležitá je smluvně zajištěná spolupráce s vybranými vědeckými, odbornými a vysokoškolskými knihovnami na testování a rozvoji **Polytematického strukturovaného hesláře**.

Zástupce STK působil v Ústřední knihovnické radě, poradním orgánu ministra kultury ČR a v Komisi pro vysokoškolské knihovny Rady vysokých škol.

4.2 Spolupráce s informačními systémy

STK je členem dvou mezinárodních systémů - ISSN a SIGLE a v rámci SIGLE organizuje vytvoření Kooperačního systému šedé literatury (KSSŠL).

Jako člen systému ISSN zajišťovala STK funkci **Národního střediska ISSN**. Středisko plnilo všechny úkoly jak směrem k vydavatelům tuzemských seriálových publikací, tak směrem k Mezinárodnímu centru ISSN (IC) v Paříži. Pokračovaly rutinní práce na vytváření národní báze seriálových publikací v systému OSIRIS, která k 31.12.1996 obsahovala 4151 záznamů. Do IC v Paříži bylo letos odesláno 320 nových záznamů a 1092 aktualizovaných záznamů. Bylo přiděleno 356 ISSN, vyřízeno 52 dotazů pro IC ISSN, z báze dat OSIRIS bylo zodpovězeno 540 dotazů tuzemských uživatelů na české seriálové publikace a z báze dat CD-ROM "ISSN Compact" zodpovězeno 656 dotazů českých uživatelů na zahraniční seriálové publikace. Písemných informací bylo vypracováno 401. Do pravidelné rubriky časopisu INFOCUS bylo zasláno ve čtvrtletních dávkách celkem 128 záznamů s údaji o nově zpracovaných českých odborných seriálových publikacích. Do IC ISSN v Paříži byla odeslána výroční zpráva ČNS ISSN a připomínky k materiálům projednávaným na GA ISSN v dubnu 1996.

V souvislosti se zaváděním čárového kódu EAN na seriálové publikace bylo nutno ověřit nebo přidělit pro vydavatele čísla ISSN českých novin a časopisů. Kromě toho bylo nutné poskytovat vydavatelům konzultace související s vytvářením čárového kódu, v návaznosti na ČSN 770065.

Povinnosti STK v systému **SIGLE** vyplývají z jejího členství v **EAGLE**, kde spolu s Knihovnou AV ČR zastupuje Českou republiku. V květnu 1996 byly dohodnuty zásady spolupráce STK s KNAV a současně rozdělení české účasti v EAGLE/SIGLE:

- funkci národního střediska SIGLE v ČR bude vykonávat KNAV, která bude zastupovat ČR v GA (General Assembly) EAGLE
 - STK bude odpovídat za sběr šedé literatury v rámci KSSŠL, tj. za oblast českých vysokých škol. Zároveň bude zastupovat ČR v TC (Technical Committee) EAGLE.
- Tyto skutečnosti byly posléze sděleny na jednání GA EAGLE dne 8. května 1996 (Luxemburg), které je bez připomínek vzalo na vědomí. Tohoto jednání se zúčastnili zástupci KNAV i STK. Kromě běžných procedurálních otázek řešilo toto zasedání otázky zpřístupnění BD SIGLE, členských poplatků, změny v katalogizačních pravidlech SIGLE, zlepšení tematického přístupu k záznamům SIGLE.

Podzimní zasedání Technického výboru EAGLE se konalo v Madridu dne 14. října 1996. Za ČR se jej zúčastnil zástupce STK. Nejdůležitějším bodem agendy bylo projednání 2. návrhu 4. vydání Katalogizačních pravidel SIGLE a navrhovaných změn. K tomuto návrhu předem připravila a zaslala STK společně s KNAV

podrobné připomínky.

Ve spolupráci s KNAV byl revidován a aktualizován text v brožuře SIGLE týkající se ČR. V září 1996 byla zpracována a odeslána odpověď na dotazník EAGLE, týkající se mapování širšího informačního okolí systémů šedé literatury v jednotlivých zemích asociace a dalších možnostech rozšíření spolupráce

Kromě prací na zajišťování účasti v organizaci EAGLE a systému SIGLE probíhaly práce na konstituování Kooperačního systému šedé literatury, a to ve spolupráci s vysokými školami ČR. Pracovní návrh dohody o spolupráci v rámci kooperačního systému ŠL byl rozeslán celkem 22 vysokým školám/účastníkům KSSL dne 8.1.1996, upravený a zjednodušený text byl rozeslán v červenci 1996. Do 31.12.1996 reagovali účastníci KSSL takto:

- 11 univerzit a vysokých škol smlouvu podepsalo bez připomínek :
- 5 univerzit a vysokých škol mělo připomínky a smlouvu zatím nepodepsalo (důvody jsou především kapacitní, finanční a technologické)
- 6 univerzit a vysokých škol neodpovědělo vůbec.

V dubnu 1996 proběhla v STK porada se zástupci vysokých škol, která kromě posouzení textu dohody projednala řadu pracovních otázek. Jako zásadní se ukázaly být problémy s tvorbou pilotních záznamů, jmenovitě se zabezpečením kvalitního anglického překladu názvových údajů v záznamu pro SIGLE (povinný údaj). Uvedené potíže jsou dále jedním z faktorů, proč školy váhají podepsat dohodu o spolupráci v rámci KSSL. Byl nicméně vypracován předběžný harmonogram prací do konce roku 1996, který počítal se započítáním zpracování rutinních záznamů (alepoň od některých účastníků) v průběhu září-prosince 1996.

Pokračovala příprava programového zabezpečení zpracování záznamů došlých z vysokých škol do STK. Vzhledem ke značně opožděné dodávce finální produkční verze SW FIBRE ze strany EAGLE/SIGLE bylo nutno brát v úvahu stále pouze předprodukční verzi, kterou má STK k dispozici od října 1995. Za použití stávajících nástrojů bylo variantní řešení zpracování záznamů do SIGLE, ve kterém je nutnost použití FIBRE zcela eliminována.

STK dále průběžně zodpovídala dotazy jednotlivých účastníků KSSL v moderované elektronické konferenci SIGLE, zároveň byly vyhodnocovány záznamy v pilotních dávkách došlých do STK ze 6 vysokých škol. K 52 takto získaným pilotním záznamům zpracovala STK dalších cca 70 záznamů, čímž vznikla pilotní databáze, která sloužila k odladění postupů nutných pro zpřístupnění báze dat šedé literatury v rámci OPAC na WWW serveru STK.

Další práce na zprovoznění kooperačního systému šedé literatury jsou zdržovány v důsledku změny katalogizačních pravidel, dohodnutých na zasedání Technické komise. Definitivní znění těchto pravidel není dosud k dispozici. Práce tudíž mohou být obnoveny poté, co STK obdrží od EAGLE nová katalogizační pravidla a zajistí jejich překlad do češtiny.

4.3 Členství v organizacích

Knihovna je členem Sdružení knihoven ČR a mezinárodních organizací Aslib (Mezinárodní asociace pro informační management) a IATUL (Mezinárodní asociace knihoven technických univerzit).

5. Automatizace

Automatizace knihovnických procesů a služeb, jakož i automatizace ekonomicko-správních činností a agend je ve STK zažitým jevem. Technika lokální počítačové sítě se stala běžně používaným nástrojem, propojení LAN STK na Internet je plně funkční a dá se říci, že ve využívání služeb Internetu může STK sloužit jako vzor dalším knihovnám v České republice.

Katalog knih STK, který obsahuje více než 117.000 záznamů publikací, je zpřístupněn jako OPAC ALEPH a WWW OPAC. Obě možnosti přístupu jsou využívány jak v budově STK, kde mohou uživatelé využívat 8 terminálů v hale služeb, tak vzdálenými uživateli prostřednictvím sítě Internet. Během roku byly zpřístupněny další databáze, a to především katalog časopisů, který obsahuje záznamy 2933 titulů časopisů. Záznamy jsou postupně doplňovány hypertextovými odkazy a umožňují přechod na plný text časopisu. Postupně se doplňují údaje o vázaných ročnících. Databáze šedé literatury je zatím v experimentálním provozu.

Dalším zlepšením služeb uživatelům je databázový systém pro evidenci výpůjčních služeb, jehož experimentální provoz byl zahájen v listopadu.

Základem programového zabezpečení knihovnických aplikací je integrovaný knihovnický systém ALEPH a databázový systém DataFlex. Systém ALEPH nevyhovuje beze zbytku všem potřebám velké knihovny. Jeho hlavní předností je modul OPAC, který je v STK využíván pro vystavování katalogu jak v databázové verzi, tak na WWW serveru, a to v lokální síti i v síti Internet. Testování dalších modulů systému Aleph ukázalo, že tyto moduly neumožňují stejnou kvalitu funkcí linky zpracování a srovnatelný uživatelský komfort jako dosud používaná aplikace v systému DataFlex, proto bylo zvoleno řešení optimálně kombinující oba systémy. Modul katalogizace systému ALEPH je využíván v databázi Historický fond, která je na lince nezávislá.

Zálohování systému ALEPH bylo vyřešeno na úrovni operačního systému Unix, tedy bez závislosti na backup utilitách ALEPHu, které vyžadují manuální spouštění v době, kdy na systému nejsou připojeni uživatelé, což je dost obtížné vzhledem k velmi využívaným službám Internetu.

Stávající úroveň automatizace umožnila STK přikročit k projektu tzv. Integrované virtuální knihovny - INVIK, jehož cílem je vytvořit platformu pro komplexní poskytování knihovnicko-informačních služeb prostřednictvím Internetu. Základní předpoklady pro fungování INVIK STK byly vytvořeny v podobě OPAC knih, časopisů, automatizovaného výpůjčního systému, nástrojů pro pořizování digitálních kopií, byla zpracována koncepce vedení uživatelských kont. Výpočetní technika je na uspokojivé úrovni, LAN STK, která byla koncem roku 1996 modernizována, je vybavena vysokorychlostní páteří, k níž jsou připojeny servery a spínače, které připojují jednotlivé stanice. Linka připojující STK k Internetu je však již nyní přetěžována a bude tudíž nutné zvýšit její průchodnost na dvojnásobek.

6. Výzkumné úkoly

V rámci programu Budování infrastruktury pro výzkum a vývoj na vysokých školách (INFRA), vyhlášeným Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v r. 1994, řešila STK 2 výzkumné úkoly:

- **Retrokonverze generálního katalogu časopisů ST**
- **Zajištění dostupnosti informací v knihovnách z hlediska věcného přístupu prostřednictvím polytematického strukturovaného slovníku (tezauru)**

První úkol bude pokračovat ještě v r. 1997, druhý úkol byl v r. 1996 ukončen.

Průběžná oponentura úkolu Retrokonverze zhodnotila jeho výsledky jako velmi dobré a ocenila jeho praktický a teoretický přínos

Závěrečná oponentura druhého úkolu označila jeho výsledky za unikátní v rámci ČR a srovnatelné co do metodologie, rozsahu věcného pokrytí oborů a systému s heslářem Kongresové knihovny USA.

7. Organizační struktura STK

- 1** - **ředitel STK**
- 11 - sekretariát
- 12 - odd. rozvoje knihovnických činností
- 13 - odd. automatizace
- 14 - odd. řízení a provozu počítačových sítí

- 2** - **náměstek pro tvorbu a revizi základního fondu (ved. odboru)**
- 21 - odd. akvizice
- 22 - odd. zpracování a katalogů časopisů
- 23 - odd. zpracování a katalogů knih
- 24 - odd. revize a obsahové prověrky základního fondu

- 3** - **náměstek pro využívání primárních fondů (ved. odboru)**
- 31 - odd. služeb čtenářům
- 32 - odd. meziknihovnických a reprografických služeb
- 33 - odd. ochrany fondů

- 4** - **náměstek pro sekundární a speciální fondy (ved. odboru)**
- 41 - odd. referenčních služeb a řešerší
- 42 - odd. informačních systémů a ISSN
- 43 - Středisko SIGLE
- 44 - odd. tvorby fondů firemní literatury
- 45 - odd. využívání firemní literatury

- 5** - **ekonomický náměstek (ved. odboru)**
- 51 - odd. ekonomické
- 52 - odd. technické a správní
- 53 - odd. investiční